

ЗБРОЯ, ЗАСОБИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ, ОБМУНДИРУВАННЯ

УДК 351.741:331](100)

**В.П. Бакал,
О.В. Барсукова**

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕЧОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Проведено аналіз зарубіжного досвіду речового забезпечення працівників правоохоронних органів. Визначено, що саме можна запозичити з міжнародного досвіду у сфері речового забезпечення для правоохоронних органів України.

Ключові слова: речове забезпечення, правоохоронні органи, зарубіжний досвід.

Проведен анализ зарубежного опыта вещевого обеспечения сотрудников правоохранительных органов. Определено, что именно можно позаимствовать из международного опыта в сфере вещевого обеспечения для правоохранительных органов Украины.

Ключевые слова: вещевое обеспечение, правоохранительные органы, зарубежный опыт.

The analysis of foreign experience of the clothing of law enforcement officials. It has been determined that it is possible to borrow an international experience in providing clothing for law enforcement bodies of Ukraine.

Keywords: clothing, law enforcement, foreign experience.

Демократичні перетворення в державі завжди супроводжуються певними змінами в суспільстві. Останнім часом відбувалося певне гальмування в проведенні реформ у системі органів внутрішніх справ, особливі проблеми стосуються політично-економічної кризи та АТО. Україна потребує концентрації уваги саме на проведенні реформ, які б допомогли привести діяльність органів внутрішніх справ у відповідність з європейськими стандартами. Проте все ж таки не слід забувати, що сучасна система ОВС дісталась після розпаду Радянського Союзу, при якому адміністративно-організаційні механізми відрізнялись від тих, які існують у правових та демократичних країнах сьогодні. Водночас важливим для України є запозичення досвіду адміністративно-правового регулювання речового забезпечення працівників органів внутрішніх справ як з боку романо-германської, так і англо-американської правових сімей.

Адміністративно-правове регулювання речового забезпечення полягає в трансформації системи органів внутрішніх справ в Україні відповідно до вимог

сучасності шляхом накопичення досвіду з боку зарубіжних країн, а також здійснення комплексного аналізу окремих аспектів забезпечення речовим майном працівників органів внутрішніх справ у різних правових системах та запозичення досвіду для нашої держави.

Українська юридична наука не стоїть на місці, а перебуває в постійній динаміці. Науковці вже сьогодні можуть похвалитися теоретично-практичними напрацюваннями в комплексному дослідженні діяльності поліції, а також механізмів забезпечення речовим майном у зарубіжних країнах.

Нині система органів внутрішніх справ потребує модернізації, а механізм адміністративно-правового забезпечення форменим одягом працівників органів внутрішніх справ – удосконалення. Звичайно, для проведення будь-яких системних реформ необхідний час. Але вже зараз зрозуміло, що реформа органів внутрішніх справ торкнеться адміністративно-правового регулювання речового забезпечення працівників органів внутрішніх справ. У результаті має бути досягнуто основної мети – інтеграції в систему правоохоронних органів європейських країн.

Поліцейська діяльність європейських країн регламентується Кодексом поведінки службовців правопорядку та Основними принципами застосування сили і зброї, які визначені ООН, а також двома документами Ради Європи: Декларацією про поліцію та Європейським кодексом поліцейської етики [1].

Поліція зарубіжних країн виступає об'єктом інтенсивних адміністративних системно-структурних перетворень, узагальнення та розгляд яких ще недостатньою мірою є предметом наукового аналізу в їх порівняльній характеристиці. Справжнє реформування поліції зарубіжних країн обумовлено специфічною особливістю поліцейської роботи – забезпеченням безпеки суспільства, підтримкою правопорядку в державі, боротьбою з новими загрозами суспільству, орієнтацією на взаємодію з громадянами та громадськими інституціями та ін. [2].

Поліцейська діяльність у сучасній демократичній державі визначається двома основними моделями її організації: “континентально-європейською” і “англосаксонською”. Перша модель характеризується жорстким децентралізованим управлінням поліцейськими відомствами з боку держави, владною “вертикаллю” повноважень (прикладом такої моделі є Австрія, Німеччина, Італія, Іспанія і Франція). Британська модель (англосаксонська) вирізняється децентралізацією управління, підвищенням повноважень місцевих органів влади і меншими за обсягом поліцейськими функціями [3].

Правова система України, з огляду на притаманні їй особливості, за більшістю ознак умовно належить до континентальної правової сім'ї. Наша держава історично має спільні риси в становленні і розвитку багатьох державно-правових інститутів і явищ, у тому числі й поліції, із країнами, які уособлюють класичне уявлення про правову систему романо-германського (континентального) типу. З практичної точки зору, дослідження правового статусу поліції у відповідних країнах континентальної Європи є актуальним, оскільки постійно активізується інтеграційне наближення України до ЄС [4].

В Україні працює проект зі створення міліції європейського зразка. Крім того, уряд на засіданні ухвалив рішення про створення робочої групи з відпрацювання законопроектів щодо реформування правоохоронної системи України. Було вирішено відійти від концепції і напрацювати відразу законодавство, тобто проекти законів про правоохоронні органи. Група напрацюватиме нові законопроекти, які будуть подавати в парламент, тому реалізація концепції – це дуже тривалий процес. Є думка, що найбільш оптимальним варіантом реформування правоохоронних органів для України є польська модель. Вона дала можливість за 4 роки підняти авторитет поліції з 17 % до 70 %. До роботи над законодавчими актами підключені експерти з Європейської комісії та Польщі [5]. Результатом законотворчої діяльності робочої групи є Закон України від 2 липня 2015 року № 580 “Про Національну поліцію України”. У цьому законі стаття 20 “Однострій поліцейських” визначає адміністративно-правовий статус обмундирування поліцейських [6].

Розробка адміністративно-правового регулювання однострою поліцейських пов’язана з вивченням міжнародного досвіду.

Правову основу діяльності польської поліції складають спеціальний закон “Про поліцію” від 06.04.1990, а також низка підзаконних нормативно-правових актів, а саме: Розпорядження Ради Міністрів “Про способи провадження при виконанні деяких повноважень поліцейських” від 26.07.2005, Розпорядження Ради Міністрів “Про визначення випадків, а також умов і способів застосування поліцейськими засобів безпосереднього примусу” від 17.09.1990, Розпорядження Міністра внутрішніх справ і адміністрації “Про озброєння поліції” від 15.11.2000, Розпорядження Ради Міністрів “Про особливі умови та способи провадження при застосуванні поліцейськими вогнепальної зброї та засади застосування вогнепальної зброї відділами та структурними підрозділами поліції” від 19.07.2005, Розпорядження Міністра внутрішніх справ і адміністрації “Про обмундирування поліцейських” від 20.05.2009, а також “Засади професійної етики поліцейського” (затверджено розпорядження головного коменданта поліції від 31.12.2003 № 805) [7].

Відповідно до ст. 70 Закону Польщі “Про поліцію” поліцейський отримує безоплатне обмундирування та інше речове майно, що передбачено законодавством. Міністр внутрішніх справ за погодженням з міністром, відповідальним за публічні фінанси, повинен встановити, видавши відповідний наказ, розмір та умови надання грошового еквіваленту на взамін обмундирування, враховуючи: 1) елементи обмундирування, які є базою для визначення розміру еквівалента; 2) спосіб встановлення розміру еквівалента; 3) процедуру та випадки надання, повернення та призупинення виплати еквівалента; 4) строки виплати або повернення еквівалента. Стаття 71 цього ж закону встановлює, що підрозділи та організаційні складові поліції, а також поліцейські отримують оснащення, необхідне для виконання службових функцій. Норми оснащення, детальні принципи його надання та використання визначає Головний комендант поліції [8].

Під час адміністративної реформи в Польщі створено відділ, який складається з осіб, що здійснюють нагляд у цивільному одязі. Вони виходять на службу без

уніформи і тому можуть працювати в місцях з підвищеним рівнем злочинності. Їх можна відправити до будь-якої частини міста [9].

Одним із останніх адміністративно-законодавчих нововведень є те, що головна комендатура поліції Польщі ввела дрес-код для співробітників. Відповідно до встановлених правил співробітникам поліції не дозволяється демонструвати свої прикраси, дорогі яскраві оправы окулярів і металеві браслети. Підписано положення “Про стрийові правила поліції”. У 193 пунктах документа описано вимоги до зовнішнього вигляду і поведінки польських правоохоронців. Згідно з нововведеннями поліцейський у формі не може носити декоративних прикрас. Виняток зроблено лише для необхідних особистих речей, але їх зовнішній вигляд строго визначений. Годинники мають бути тільки на чорному шкіряному ремінці або на металевому браслеті. Жінки можуть мати делікатну каблучку і невеликі сережки. Посадовим особам у форменому одязі не можна носити окуляри в яскравій оправі, рекламні пакети для покупок. Правила забороняють поліцейським екстравагантні зачіски. У них записано, що в чоловіків повинне бути коротко підстрижене волосся, а в жінок воно має бути зібране. Папка для документів, яку можуть носити при собі співробітники поліції у формі, обов’язково має бути чорного кольору без написів. Так само повинна виглядати парасолька і футляр для мобільного телефону. Виняток зроблено лише для співробітників спеціальних підрозділів поліції. Вони часто змушені підлаштовуватися під зовнішній вигляд тих людей, серед яких працюють [10].

Україна може спиратися на польський досвід щодо особливостей речового забезпечення працівників Національної поліції. Установлені Правила щодо носіння форменого обмундирування виключають надмірності під час несення служби. При прийнятті нових Правил носіння форменого одягу працівниками Національної поліції України слід запозичити досвід польської поліції.

Далі розглянемо діяльність поліції Німеччини, що вирізняється деякими особливостями. По-перше, поліція не становить єдиної централізованої системи, також їй властивий чіткий розподіл на федеральні органи поліції і поліцію земель. По-друге, правове регулювання поліції перебуває у винятковому віданні земель, крім діяльності, що стосується кримінальних справ, де керівництво і контроль за поліцейською діяльністю здійснюється федеральними органами [11].

Основна мета поліції Німеччини полягає в забезпеченні громадського порядку та громадської безпеки на території Федеративної Республіки Німеччина для запобігання вчиненню правопорушень та переслідуванню людей, що порушили закон. Поліцію Німеччині відносять до виконавчої влади. Співробітник поліції належить до державних службовців з особливим статусом, який несе службу в поліції, що має третій клас ієрархії. Уніформа, яка використовувалася в післявоєнний період, вирізнялася широким розмаїттям. Так, у Гамбурзі та Берліні форма мала темно-синій колір, тоді як у інших землях – зелений. Так само відрізнялися головні убори, що використовувалися на різних федеральних землях та в містах. Однак після реформи 1972 року всі суперечності та відмінності були усунені та введено для поліції єдину бежево-зелену форму. Згідно з директивою, схваленою комісією Європейського парламенту в 1988 році, країнам Європейського

Союзу рекомендовано використовувати для поліцейських форму синіх тонів, яка б відповідала забарвленню автомобілів. У 2004 році в поліції Гамбурга була вперше використана, а надалі і затверджена як офіційна в землях Бремена, Нижньої Саксонії, Мекленбурга-Передньої Померанії і Шлезвіг-Г уніформа синього кольору. Крім неї, були затверджені ще шість різних моделей уніформи для поліцейських (Бранденбург, Баден-Вюртемберг, Північний Рейн-Вестфалія, змішані моделі для федеральної поліції та Саксонії-Ангальт). Усі моделі мають несуттєві відмінності в головних уборах, крої, відтінках синього кольору. З 2012 року ФРН повністю перейшла з бежево-зеленої уніформи на синю (виняток становлять землі Баварії та Саарланда, в яких земельний уряд наполягає на тому, щоб залишити поліції класичну бежево-зелену уніформу) [12].

У Німеччині триває введення окремих змін щодо форменого одягу як складової речового забезпечення. Зокрема, нещодавно для поліцейських, задіяних у боротьбі з наркотрафіком на дорогах країни, розробили нову форму. Відмінна особливість нової службової форми для поліцейських з боротьби з наркотиками полягає в тому, що на ній зображений листок марихуани. Загалом форма залишилася такою, що відповідає офіційно-діловому стилю, костюм складається з чорної сорочки, штанів і кашкета. Невеликий лист марихуани білого кольору зображено на погонах форми. Передбачається, що листок марихуани на плечі поліцейського допоможе водієві автомобіля, зупиненого на дорозі для огляду, зрозуміти, що саме шукає представник органів правопорядку. На більшості земель Німеччини дозволено зберігати до шести грамів марихуани для особистого вживання. У травні 2010 року стало відомо, що в Берліні мають намір збільшити цей ліміт до 15 грамів. Таке нововведення на форменому одязі є досить дивним, але правильним та об'єктивним, адже допомагає в попередженні та боротьбі зі злочинами, що пов'язані з обігом наркотиків.

Вимоги до зовнішнього вигляду поліцейських у Німеччині є не надто суворими. Так, співробітникам правоохоронних органів дозволяється відрощувати волосся, проколювати вуха і приходити на роботу зі щетиною [13].

Переходячи до розгляду особливостей речового забезпечення французької поліції, слід зазначити, що вона перебуває в системі Міністерства внутрішніх справ і складається з декількох структур, головними з яких є національна поліція і жандармерія. Міністерство внутрішніх справ створює дирекції, зокрема Генеральну дирекцію національної поліції. Дирекцію очолює Генеральний директор. Директор призначається і звільняється з посади Радою міністрів Французької Республіки за поданням Міністра внутрішніх справ. Генеральна дирекція національної поліції діє на всій території Франції, крім Парижа, який входить до компетентності префектури поліції, що безпосередньо підпорядковується Міністру внутрішніх справ.

До структури однієї з шести "діючих дирекцій" входить оперативне управління відділу матеріально-технічного забезпечення. Для відділів паризької поліції і поліції "малої корони" управління забезпечує використання спеціального обладнання або техніки, що відповідає особливим оперативним потребам. Забезпечує придбання, показ і технічне обслуговування інформаційного устаткування,

транспортних засобів, обмундирування, озброєння, копіювального обладнання та спеціального технічного матеріалу. Крім того, до внутрішньої організації служби входить відділ людських ресурсів та технологічного забезпечення, що завідує кадрами, забезпеченням форменим одягом, документацією і здійснює контроль за бюджетом та за підготовкою особового персоналу [14].

У Франції в сфері правоохоронної діяльності провідною силою державної влади залишається Національна жандармерія. На відміну від цивільних поліцейських установ, жандармерія має таку саму організацію, форму одягу та речове забезпечення, загалом як і французька армія. Багатоманітність покладених на жандармерію завдань визначає її подвійну підпорядкованість, з одного боку, Міністерству внутрішніх справ, а з іншого, – Міністерству юстиції [15].

Якщо порівняти ці країни Європейського Союзу, то як у Німеччині, так і у Франції цивільним громадянам забороняється використовувати одяг, що копіює або схожий на формений одяг працівників силових структур. Зокрема, в Німеччині така практика діє вже 25 років. Ще одна спільна особливість полягає в тому, що за маскування обличчя під час масових заходів передбачена кримінальна відповідальність, а саме в Німеччині – позбавлення волі на строк до 1 року. А у Франції для тих осіб, які приховують своє обличчя під час погромів, передбачено 3 роки в'язниці і 45 тисяч євро штрафу [16].

Особливості забезпечення форменим одягом працівників поліції в Німеччині та Франції можуть становити для України позитивний досвід. У цих країнах система правоохоронних органів є розвиненою, і тому майже не виникає проблем із забезпеченням форменим одягом поліції. Практичний досвід Німеччини привертає увагу, адже з метою боротьби з окремими складами злочинів реалізовано нововведення у форменому одязі – вишивка з листком марихуани. Ця країна одна із перших запровадила таку новизну, тому на неї звертають увагу українські правоохоронні структури. Франція та Німеччина практикують заборону ходити в одязі, що копіює чи схожий на формений одяг працівників органів внутрішніх справ.

В Україні це питання є одним із нагальних, адже багато людей скаржаться на анонімність правоохоронців та неможливість розпізнання приналежності до структури ОВС. Тому можливе аналогічне введення жорстких санкцій з метою недопущення в майбутньому таких випадків.

На вулицях Лондона перші поліцейські з'явилися в 1829 році. Вони не були озброєні і носили цивільний одяг. З часом кожне графство і поселення Англії, Уельсу та Шотландії запровадило свій автономний поліцейський корпус, і до кінця XIX століття їх налічувалося понад 200. Реформи, проведені після Другої світової війни, скоротили кількість корпусів до 51, і з 1960-х років вона залишалася незмінною. Кожне окружне відділення отримало свій відділ з розслідування злочинів, з яких тільки лондонський Скотланд-Ярд користується авторитетом національної кримінальної служби. Англійська кримінальна поліція ніколи не була централізованою, хоча стандарти правозастосування розробляються на загальнонаціональному рівні. Фінансування забезпечення форменим одягом поліції здійснюється в однаковому розмірі як національним, так і регіональними урядами, в іншому “регіоналам” надається повна автономія [17]. Що стосується сучасної

системи поліцейських органів Великобританії, то вона включає поліцейські департаменти графств, транспортну поліцію та поліцію Північної Ірландії [18].

Упродовж тривалого проміжку часу чоловічою уніформою в Британії була куртка з полірованими срібними гудзиками і чорні брюки. Захисний жилет не носили та й спорядження було набагато меншим. У 1994 році уніформа була змінена. Є невеликі варіації в уніформі, особливо столичної поліції, в якій є елемент упізнання як поліцейської служби № 1, де базовий колір темно-синій, практично чорний. Звичайна робоча уніформа складається з сорочки з довгим рукавом і штанів. Поверх може бути одягнений або вовняний светр, або куртка. Краватка є обов'язковою. У деяких підрозділах дозволяється носіння і сорочки з коротким рукавом та розстібнутим коміром. Також деякі підрозділи використовують воєнізовані брюки з накладними кишенями і черевики з високими берцями. Жінки також одягнені в штани. Поряд з цим, обов'язково слід носити світловідбиваючий жилет. Головний убір для чоловіків – кашкет, для жінок – круглий капелюх-котелок (кашкет або капелюшок з чорно-білою стрічкою (червоно-білою – в столичній поліції) з шаховим малюнком). Дорожня поліція несе службу в білих кашкетах. В Англії та Уельсі піші патрулі надягають “шолом стражника” (знаменитий головний убір поліцейських). У поліції Північної Ірландії уніформа відрізняється кольором (темно-зелений) і зовнішнім виглядом [19].

На окрему увагу заслуговують британські боббі, які вважаються одними з кращих поліцейських у світі і найкращими фінансованими силами правопорядку: бюджет поліції становить приблизно 2,8 млрд фунтів стерлінгів, а чисельність поліції Англії і Уельсу (Шотландія має власні поліцейські сили) – 145 тисяч кадрових поліцейських [20]. Зараз британська поліція знаходиться на шляху реформ, адже в ході проведення законодавчого аналізу забезпечення форменим одягом поліції з'ясувалося, що вся поліція Англії та Уельсу потребує негайної стандартизації обладнання та посиленого електронно-технічного переоснащення. Хоча не можна сказати, щоб британська поліція була погано оснащена. Міністерство внутрішніх справ вирішило зазіхнути на святе святих та стандартизувати уніформу британських поліцейських. Покищо вона, хоча і не дуже сильно, але відрізняється. У Лондоні відразу можна впізнати поліцейського з Лондонського Сіті (у них гребінь на шоломі), а в провінції – оксфордського копа або поліцейського з Нортумберленда тощо. Форма у європейських поліцейських у кожній країні різна, але її не переплутаєш, наприклад з формою співробітників приватних охоронних структур. Є один стандарт, і всі жителі країни його знають. При цьому носіння бронежилета і шолома при затриманні обов'язкове [21].

Однією з новацій законодавчого регулювання форменого забезпечення стало те, що у Великобританії поліцейські офіцери відтепер носитимуть відеокамери, вмонтовані в уніформу. Такий захід був запропонований для того, щоб підвищити прозорість роботи поліції, а головне – поліпшити показники розслідування злочинів. На початковій стадії цього експерименту нову уніформу отримують близько 500 поліцейських у 10 районах Лондона. Офіцери, що носять вогнепальну зброю, протестують ефективність камер у тренувальних ситуаціях. На думку керівництва поліції Великобританії, такий крок дозволить значно прискорити

процес правосуддя, особливо у випадках домашнього насильства. Один із комісарів зазначив, що вже зараз використання камер в інших поліцейських операціях дає свої плоди, оскільки люди більш схильні визнавати себе винними, якщо їм продемонструють відео вчиненого ними правопорушення. Крім того, камери дозволять краще контролювати роботу полісменів і підвищити їх професійну відповідальність. Зокрема, носіння камер допоможе оперативно реагувати на випадки застосування поліцією вогнепальної зброї [22].

Отже, Україні варто врахувати досвід Великобританії щодо організації фінансування забезпечення форменим одягом поліції, а також новації з монтування в уніформу відеокамери з метою прискорення процесів правосуддя.

Щодо поліції Фінляндії, то її повноваження врегульовані в законах “Про поліцію” 1995 р., “Про застосування примусових заходів” 1995 р. і “Про провадження попереднього слідства”, “Про державну цивільну службу”. Крім того, Міністр внутрішніх справ Фінляндії і Національний комісар поліції вправі видавати нормативні акти, що регламентують окремі аспекти діяльності поліції, зокрема щодо матеріального забезпечення уніформою поліції.

Завданням поліції у Фінляндії є забезпечення правопорядку і суспільного ладу, підтримання загального порядку і безпеки, запобігання та розкриття злочинів, а також передача справ до прокуратури для вирішення питання про пред’явлення обвинувачення. Поліція вирішує і багато питань ліцензійно-дозвільного характеру, пов’язаних з безпекою.

У 2004 році Державна рада Фінляндії затвердила програму внутрішньої безпеки. Це великий, розрахований на декілька років план розвитку національної безпеки у Фінляндії. Завданням програми є консолідація всіх сил, зайнятих у сфері внутрішньої безпеки, і визначення їх спільних цілей. Вона орієнтована на те, щоб зробити Фінляндію найбезпечнішою країною в Європі. Поліція Фінляндії відіграє важливу роль у здійсненні цієї програми. При ній організовано центр матеріально-технічного забезпечення поліції, який спеціалізується на постачанні поліції обладнанням та технічними засобами.

Центр матеріально-технічного забезпечення поліції – допоміжний підрозділ, який закуповує, обслуговує й розвиває оснащення, технічні засоби та обладнання поліції. Завдання Центру – забезпечення форменим одягом поліції, постачання транспортних засобів, обслуговування табельної зброї, закупівля, зберігання і продаж необхідних поліції матеріалів тощо. Проекти розвитку мають на меті надати в користування поліції підходящий для умов північних країн формений одяг, технічні засоби та обладнання. Крім поліції, замовником є управління аварійно-рятувальних центрів. На відміну від інших підрозділів поліції, центр матеріально-технічного забезпечення фінансує свою діяльність продажем своїх послуг і продукції.

Уніформа поліції у Фінляндії, як і в більшості європейських країн, поділяється на щоденну, офіційну та урочисту. Щоденна – на патрульну та офісну. Тобто черговий або дільничний чи інший офісний співробітник носить не патрульну форму, а службову. При всьому тому, що у всіх є офіційна форма (у загальних рисах схожа на службову, але є у всіх) і окремо парадна форма, яка в більшості

держав була офіційною формою років 100–120 тому і була призначена для участі в спеціальних церемоніях, тому має її далеко не кожен співробітник поліції [23].

Фінська практика щодо забезпечення речовим майном співробітників поліції є позитивною для України, адже сама система із забезпечення форменим одягом налагоджена й ефективно функціонує, завдяки створеному Центру матеріально-технічного забезпечення вирішуються питання щодо забезпечення форменим одягом кожного працівника поліції.

Англійські колонії в Північній Америці запозичили англійську систему організації поліції, але окремі округи захотіли мати оплачувану поліцію. З набуттям Сполученими Штатами Америки незалежності посада шерифа стала виборною, в кожному штаті виникли відділення шерифів та місцеві поліцейські сили. Необхідність реформ стала очевидною, коли поліція почала переходити на бік місцевих чиновників, беручи участь у політиці, і фактично перестала підкорятися закону, особливо в південних штатах, де традиційно високий відсоток афроамериканців [17].

У США немає конкретизованого закону, що регламентує діяльність усіх поліцейських органів. Це не означає, що робота поліції не регламентована взагалі, поліцейські зобов'язані дотримуватися норм, зафіксованих у законодавстві штатів, відомчих інструкціях, приписів муніципальних органів і т.п. Організація і компетенція поліції кожного зі штатів визначається законодавством штату. У різних штатах ці питання вирішуються по-різному. З точки зору територіальної юрисдикції, поліцейські органи штату обмежені його територією [24].

У США уніформа поліції варіюється залежно від штату. На федеральному рівні переважають чорні або темно-сині мундири, але часто зустрічаються поліцейські у світло-блакитній, білій, зеленій або бежевій формі одягу. Більшість поліцейських носить бейсболки, але на південному заході країни більш популяризовані стетсон-капелюхи. Поліція носить уніформу з метою запобігання злочинності та для полегшення ідентифікації представниками громадськості, які потребують допомоги, і для швидкої координації своїх дій під час несення служби.

У США матеріальне забезпечення форменим одягом поліції здійснюється головним чином за рахунок муніципальних та окружних правоохоронних органів, інколи з державним регулюванням, але такі випадки поодинокі. Муніципальні та окружні правоохоронні органи відповідають за розробку власної форми, тому, як наслідок, немає єдиного універсального зразка поліцейської форми. Більшість великих департаментів поліції забезпечує поліцейських двома типами уніформи: тактичною, а також традиційною. Тактичну уніформу, як правило, носять під час патрулювання або при виконанні фізично активних обов'язків, тоді як форма в традиційному стилі найчастіше використовуються для заходів високого рівня і церемоніальних функцій. Крім цих двох основних типів, можуть використовуватися комбінезони. Деякі поліцейські департаменти обмежили використання тактичної уніформи для спеціалізованих підрозділів, наприклад спецназу, або для виконання спеціальних завдань, таких як боротьба із заворушеннями.

Уніформа муніципальної поліції, як правило, синього або чорного кольору, тоді як форма шерифа частіше коричнева та хаки. На відміну від британської

поліції, американські правоохоронні органи, зазвичай, не застосовують білого кольору одягу. Однак є багато винятків з цього загального правила: зокрема, відділ поліції Майамі носить білі формені сорочки, а також старші офіцери в поліції Нью-Йорка мають уніформу з білими сорочками [25]. У децентралізованих структурах, наприклад у США, місцевий шериф (особа, обрана місцевим населенням) користується широкою свободою дій, приймаючи рішення про те, якими питаннями слід займатися, а які заслуговують на меншу увагу. Шерифи відрізняються від поліції як за функціональними повноваженнями, так і особливостями форменого одягу та забезпеченням ним. Формений одяг поліцейського може відрізнитися від однострою шерифа залежно від штату Америки. Форма поліцейського переважно темного кольору – чорного чи синього, або з відтінком голубого [26]. Протилежною є форма шерифа – пісочного або темно-зеленого кольору, залежно від місцевості, в якій знаходиться шериф. Крім того, форма поліцейського має додаткові позначки звання або посади працівника поліції, форма одягу шерифа таких позначок не має. Існують відмінності в головних уборах, шерифи носять капелюхи, а поліцейські – бейсболки та кашкети [27].

З досвіду Сполучених Штатів Америки можна запозичити здійснення матеріального забезпечення форменим одягом поліції за рахунок муніципальних та окружних правоохоронних органів, а не з коштів державного бюджету.

Підводячи підсумок, слід зазначити, що досвід європейських країн є досить важливим для України тим паче тепер, коли держава йде шляхом євроінтеграції та адаптації внутрішнього законодавства до стандартів ЄС. У разі проведення адміністративної реформи органів внутрішніх справ за основу все ж слід брати досвід таких країн, як Франція, Німеччина, Італія, які за побудовою правової системи є наближеними і належать до однієї романо-германської правової сім'ї.

У більшості країн поліція – цивільна структура, але в низці країн, наприклад у Франції та Італії, поряд із поліцією існує жандармерія. У багатьох країнах поліція має яскраво виражені військові характеристики: поліцейські носять звання, аналогічні військовим (наприклад генерал поліції), іноді проживають у казармах тощо. Забезпечення речовим майном поліції цих країн здійснюється відповідно до європейських стандартів. Поліція організована як за територіальним, так і за функціональним принципом. Її організація може бути централізованою або децентралізованою.

Наразі в Україні відбуваються інноваційні зміни в системі правоохоронних органів, які розгортають можливі перспективи використання міжнародного (європейського) досвіду в механізмах матеріального забезпечення. Його використання при проведенні адміністративної реформи в системі органів внутрішніх справ в Україні, безсумнівно, сприятиме вирішенню відомчих проблем, оптимізації та адаптації законодавчого регулювання, опануванню нових видів діяльності, а також виконанню завдань моніторингу та поліпшенню механізмів забезпечення форменим одягом працівників Національної поліції України. Як наслідок, це дасть змогу якісно й ефективно виконувати службові обов'язки працівниками

поліції, що дасть можливість підвищити імідж вітчизняних правоохоронців як усередині країни, так і за її межами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Сухаренко А.Н.* Социальное обеспечение полицейских в России и Европе / А.Н. Сухаренко // Центр научно-правовых инициатив Н.А. Лопашенко, 2011.
2. *Акулов В.И.* Полицейские силы зарубежных стран / В.И. Акулов, Е.А. Соломатина // Полицейская деятельность. – 2011. – № 1. – С. 58–63.
3. *Соломатина Е.А.* Правовое регулирование деятельности полиции в зарубежных странах / Е.А. Соломатина // Российское полицейское право. – 2013. – № 3. – С. 104–118.
4. *Передерій О.С.* Компетенція як елемент правового статусу поліції держав континентальної правової сім'ї (теоретичний аспект) / О.С. Передерій // Форум права. – 2007. – № 2. – С. 169–173.
5. В Україні стартував проект по створенню міліції європейського зразка // Офіційний сайт МВС України. – 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/1090180>.
6. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2015. – № 40-41.
7. *Проневич О.С.* Роль і місце поліції в системі органів публічної адміністрації Польщі / О.С. Проневич // Форум права. – 2010. – № 4. – С. 741.
8. Про поліцію : Закон Республіки Польща від 6.04.1990 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/Poland.pdf>.
9. Краківські правоохоронці поділилися досвідом з українськими колегами // Прес-служба Львівського міського управління міліції. – 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://milicialviv.gov.ua/ua/Krakivski_pravoohorontsi_podilulusya_dosvidom_z_ukrayinskumu_kolegamu_FOTO_473.html.
10. *Львова Л.* В Польше женщины-полицейские расстанутся с ярким макияжем / Л. Львова // Радиостанция “Вести ФМ” [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://radiovesti.ru/article/show/article_id/81515.
11. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / Бориславська О.М., Заверуха І.Б., Школик А.М. та ін. ; Центр політико-правових реформ. – К., 2012. – 212 с.
12. Полиция Германии [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://city-de.info/politika-germanii/153-policiya-germanii.html>
13. Немецких наркополицейских одели в форму с изображением марихуаны [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://lenta.ru/news/2010/10/29/pot/>.
14. *Бирюков П.Н.* Полиция Французской Республики. Национальная полиция / П.Н. Бирюков // Евразийский юридический журнал. – 2009. – № 8. – С. 115–122.
15. *Бирюков П.Н.* Полиция Франции. Жандармерия / П.Н. Бирюков // Евразийский юридический журнал. – 2009. – № 10. – С. 114–120.
16. У міліції обіцяють за маскування обличчя штрафувати на 4,2 тис. гривень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tsn.ua/ukrayina/u-miliciyi-obicyayut-za-maskuvannya-oblichchya-shtrafuvati-na-4-2-tis-griven-330101.html>.
17. *Карасев М.* Полиция: опыт реформ / М. Карасев [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://polit.ru/article/2010/08/30/police/>.
18. *Соболь Є.Ю.* Досвід організації та діяльності поліції провідних країн Європи / Є.Ю. Соболь, С.С. Коломойцев // Форум права. – 2010. – № 2. – С. 461–466.
19. Полиция Великобритании [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.police-russia.ru/showthread.php?p=2460027>.
20. Traditional headgear of the Bobby on the Beat / Nat Guide // Custodian Helmet. – 2011.
21. *Федяшин А.* Полицейские реформы по-британски / А. Федяшин [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ria.ru/analytics/20091225/201439746.html>.
22. Видеокамеры станут частью полицейской униформы [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ruconnect.co.uk/52905/videokameryi-stanut-chastyu-politseyskoj-uniformyi/>.
23. Полиция Финляндии [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.poliisi.fi/poliisi/home.nsf>.

24. Полиция зарубежных стран: система организации и опыт профессиональной подготовки кадров : учеб. пособ. / Якубов А.С., Асямов С.В., Таджиев А.А., Миразов Д.М. – Т. : Академия МВД Республики Узбекистан, 2010. – 452 с.

25. Police uniforms of the United States [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://en.wikipedia.org/wiki/Police_uniforms_of_the_United_States

26. Департамент полиции Нью-Йорка [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://ru.wikipedia.org/Департамент_полиции_Нью-Йорка

27. Департамент шерифа города Нью-Йорка [Электронный ресурс]. –Режим доступа : http://ru.wikipedia.org/Департамент_шерифа_города_Нью-Йорка.

Отримано 01.09.2015.